

Explaining the Rise of Radical Right Parties in Europe (2008–2018): An Approach Based on Supply and Demand of Populism

**Alireza Samiee
Esfahani ***

Associat Professor, Political Science, Faculty of
Administrative Sciences and Economics,
University of Isfahan, Isfahan, Iran

Ehsan Jafari Far

Ph.D Student, International Relation, Islamic Azad
University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran

Introduction

The rise of the populist radical-right parties (PRRP) stands out as one of the most significant developments in Western democracies over the past two decades. This trend, seen as a challenging sign within democracy but against liberal democracy, highlights the mounting pressure faced by Western political regimes from forces and groups that diverge from the dominant political currents of the last two decades. More specifically, one of the trends in various regions of the EU is the fact that voters, disillusioned by traditional (EU) politics, are turning towards populist and extreme parties both on the left and the right. In this respect, the current research aims to address the question: What were the causes and underlying factors contributing to the rise of radical right parties to power in Europe over the last two decades?

* Corresponding Author: a.samiee@ase.ui.ac.ir

How to Cite: Samiee Esfahani, A & Jafari Far, E., (2024), “Explaining the Rise of Radical Right Parties in Europe (2008–2018): An Approach Based on Supply and Demand of Populism”, *Political Strategic Studies*, 13(48), 267-303.
Doi: [10.22054/QPSS.2023.72749.3198](https://doi.org/10.22054/QPSS.2023.72749.3198).

Literature Review

In *Populist Radical Right Parties in Europe*, Cas Mudde (2007) delved into the ideology of PRRPs. He identifies three core tenets, namely nationalism, authoritarianism, and populism, contending that PRRPs are not passive entities; rather, they are engaged in actively shaping their destiny within contemporary Western societies. In the article “Economic Insecurity and Demand of Populism in Europe,” Guiso et al. (2022) relied on the approach based on demand of populism to argue that market as well as government inefficiencies in providing security have eroded citizen trust in traditional political parties and institutions. The escalating threats of immigration and globalization have further heightened desperation and fear, contributing to the intensified demand for populist policies. Guiso et al. (2022) explain how this dual crisis, reflected in economic insecurity, systematically influences the demand for populism. In “Conditions Favouring Parties of the Extreme Right in Western Europe,” Jackman and Volpert (2017) conducted a comprehensive examination of systemic conditions influencing the electoral success of extreme right-wing parties in 16 Western European countries between 1970 and 1990. They concluded that factors such as the electoral system, party structure, and higher unemployment rates created a conducive environment for the emergence of such political movements. In addition, Dehshiri and Ghasemi (2015), in their article titled “Fourfold Crises and the Rise of the Radical Right in Europe,” posit that the four crises (i.e., resource distribution, representation, identity, and immigration) played an undeniable role in shaping the radical right movement in Europe.

The review of the literature shows different vantage points used to examine the causes, contexts, and consequences of the rise of radical right parties to power. There is a focus on particular aspects such as the electoral system, party structure, identity, and immigration. The novelty of the present research lies in its comprehensive approach based on supply and demand of populism, which explores a combination of

socio-economic and political motivations and variables that impact the rise of radical right parties in European countries.

Materials and Methods

The present research used the supply and demand of populism as the framework to conduct a bottom-up and top-down analysis of the rise of radical right parties in Europe during 2008–2018.

Results and Discussion

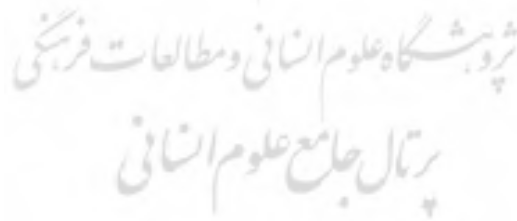
Using the supply and demand of populism, the research can shed light on different dimensions of the rise of PRRPs in Europe during 2008–2018. On the demand side of populism, the ineffectiveness of governments in managing the financial crisis—often marked by cost reduction, tax increases, and rising unemployment—created the fertile ground for populist tendencies, including anti-immigrant sentiment, xenophobia, Euroscepticism, and nationalism. Meanwhile, the influx of immigrants into Europe, coupled with the adoption of multiculturalism in sociocultural spheres and globalization in the economic realm, could have contributed to the emergence and resurgence of radical right parties. On the supply side of populism, institutional mechanisms and political strategies (e.g., the nature of the electoral system, party ideologies, organizational structures of parties, and party leadership), alongside the influence of messages, rhetoric, and media propaganda, further laid the ground for the rise of radical right parties to power.

Conclusion

Relying on the supply and demand of populism as the framework, the present research demonstrated that economic and sociocultural demands and dissatisfactions on the demand side (bottom-up approach), coupled with the political and institutional strategies and mechanisms employed by populist statesmen and parties on the supply side of populism (top-down approach), prompted European voters to

turn towards radical right leaders and parties. These conditions could foster the political mobilization of citizens by these parties, ultimately resulting in their rise to power, particularly between 2008 and 2018. Following the disorders such as the 2008 economic crisis, the 2014 terrorist crisis, the immigration crisis after 2015, and the ensuing sociocultural dissatisfaction, populist parties and leaders capitalized on the political opportunities available in the populism market, emerging as key players in the political arena. Concerning the supply of populism, radical right parties successfully provided the narratives necessary for political mobilization around shared concerns. They attracted the majority of votes by leveraging legal and institutional mechanisms (such as elections, media, and the unique leadership capabilities), ultimately securing political power.

Keywords: Liberal Democracy, Populist Parties, Radical Right, Europe, Supply and Demand Approach

تبیین قدرت‌یابی احزاب راست رادیکال اروپایی (۲۰۰۸-۲۰۱۸) بر پایه رویکرد «عرضه و تقاضای» پوپولیستی

دانشیار گروه علوم سیاسی، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه
 اصفهان، اصفهان، ایران

علیرضا سمیعی اصفهانی *

دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران
 مرکزی، تهران، ایران

احسان جمعری‌فر

چکیده

بسیاری از تحلیلگران، قدرت‌گیری جریان‌های پوپولیستی در اروپا را نماد و مُسبب ناپایداری و «گسست سیاست» اروپایی خوانده‌اند. ظهور سریع رهبران و احزاب پوپولیست در قدرت از میانه دهه ۲۰۰۰ تا سال‌های پایانی دهه ۲۰۱۰ نشان داد که شیوع و مقبولیت پوپولیسم به بالاترین حد خود در ۳۰ سال گذشته رسیده است. به‌ویژه از سال ۲۰۱۶، به قدرت رسیدن احزاب و جنبش‌های پوپولیستی مخالف آموزه‌های لیبرالیستی در اروپا و ایالات متحده به نگرانی‌ها در خصوص گسترش شیوه‌های اقتدارگرایی سیاست در این کشورها دامن زده است. پرسش اصلی پژوهش این است که علل و زمینه‌های قدرت‌یابی جریان‌های پوپولیستی و به‌ویژه احزاب راست رادیکال در طی دو دهه گذشته در اروپا چه بوده است؟ یافته‌های پژوهش با بهره‌گیری از رویکردی بدیع در قالب نظریه «عرضه و تقاضا» پوپولیستی نشان می‌دهد که مطالبات و نارضایتی‌های ۱- اقتصادی و ۲- اجتماعی- فرهنگی در سمت تقاضا (رویکرد پایین به بالا) و در مقابل، استراتژی‌ها و سازوکارهای سیاسی- نهادی بکار گرفته از سوی دولتمردان و احزاب پوپولیستی در سمت عرضه سیاست‌های پوپولیستی (رویکرد بالا به پایین)، موجب روی‌آوری رأی‌دهندگان اروپایی به رهبران و احزاب راست افراطی و فراهم شدن شرایط بسیج سیاسی شهروندان از سوی این احزاب شده است. روش پژوهش، کیفی از نوع تبیین علی و روش گردآوری داده‌ها کتابخانه‌ای است.

واژگان کلیدی: لیبرال دموکراسی، پوپولیسم، احزاب راست رادیکال، اروپا، رویکرد عرضه و تقاضا.

مقدمه

ظهور راست رادیکال پوپولیستی،^۱ یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های دموکراسی‌های غربی طی دو دهه گذشته است. این روند به‌عنوان یک «نشانه چالش برانگیز» در درون دموکراسی، اما در برابر لیبرال دموکراسی، نشان‌دهنده این واقعیت است که نظام‌های سیاسی غربی در دو دهه گذشته تحت «فشار» نیروها و گروه‌های مخالف جریان‌های سیاسی مسلط قرار دارند. پس از شکل‌گیری احزاب سبز، احزاب راست افراطی پوپولیستی تنها خانواده حزبی جدید در اروپا در هفتاد سال گذشته و تنها خانواده‌ای هستند که به‌طور مداوم در اروپای شرقی و غربی گسترش یافته‌اند. در حالی که تعداد کل رهبران و احزاب پوپولیست در قدرت در سال‌های اخیر نسبتاً ثابت بوده اما کشورهایی که احزاب پوپولیستی در آنها به قدرت رسیده‌اند، به‌طور چشمگیری تغییر کرده است. در میانه دهه ۲۰۱۰، پوپولیسم عمدتاً در آمریکای لاتین و اروپای مرکزی و شرقی وجه غالب سیاست بود. با این حال، خیزش احزاب راست رادیکال پوپولیستی در میان کشورهای دموکراتیک اروپایی موجب گردید تا گرایش به پوپولیسم پدیده‌ای جدید در عرصه سیاست جوامع پیشرفته اروپایی نیز در نظر گرفته شود.

پوپولیسم را می‌توان به‌عنوان سبک ویژه‌ای از سیاست تعریف کرد که به «مردم» به‌عنوان یک موجودیت همگن کاذب در برابر «نخبگان فاسد» اشاره می‌کند و از این نظر است که باید شورش شهروند نوپوپولیست در اروپا را درک کرد. این شورش ریشه در این تصور دارد که مردم احساس می‌کنند نخبگان حاکم، به آنها «خیانت» کرده‌اند. همان‌طور که سنجش افکار عمومی فراملی نشان می‌دهد، شهروندان در دموکراسی‌های غربی احساس می‌کنند که فرآیندهای جهانی‌شدن/اروپایی‌شدن، پسا صنعتی شدن و چند فرهنگی شدن، آنها را قربانی خودساخته است.

گرایش در بخش‌های مختلف اتحادیه اروپا این است که رأی‌دهندگان سرخورده از سیاست سنتی (اتحادیه اروپا) به سمت احزاب پوپولیست و افراطی در راست و چپ روی گردانند. وجه مشترک هر دو دموکراسی مسن و جوان، عدم اعتماد فزاینده به نخبگان و نهادهای سیاسی و کاهش مشارکت در انتخابات است. فقدان اعتماد به دموکراسی

---

1. Populist Radical-Right Parties (PRRPs)

نمایندگی همچنین با شک و تردید فزاینده نسبت به اتحادیه اروپا و نهادهای آن (نئولیبرالیسم بروکسل) تغذیه می‌شود که پوپولیست‌ها مشتاق بهره‌برداری از آن هستند. در همین راستا دغدغه اصلی پژوهش پاسخ به این پرسش است که علل و زمینه‌های قدرت‌یابی احزاب راست رادیکال طی دو دهه گذشته در اروپا چه بوده است؟ یافته‌های پژوهش با بهره‌گیری از رویکردی نظری «عرضه و تقاضای» پوپولیستی نشان می‌دهد که مطالبات و نارضایتی‌های اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی در سمت تقاضا (رویکرد پایین به بالا) و در مقابل استراتژی‌ها و سازوکارهای سیاسی - نهادی بکار گرفته از سوی دولتمردان و احزاب پوپولیستی (رویکرد بالا به پایین)، در سمت عرضه سیاست‌های پوپولیستی، موجب روی‌آوری رأی‌دهندگان اروپایی به رهبران و احزاب راست افراطی، فراهم شدن شرایط بسیج سیاسی شهروندان از سوی این احزاب و در نتیجه قبضه قدرت توسط آنها شده است.

پیشینه پژوهش

کاس مود (۲۰۰۷)، از صاحب نظران به نام حوزه مطالعات پوپولیسم در کتاب خود با عنوان «احزاب راست رادیکال پوپولیست در اروپا»؛ هسته مرکزی ایدئولوژی این احزاب را «بومی‌گرایی، اقتدارگرایی و پوپولیسم» معرفی می‌کند و معتقد است که این احزاب تشکیلات منفعلی نیستند بلکه برعکس به طرز فعالانه‌ای سرنوشت خود را در جوامع کنونی غرب رقم می‌زنند.

گوئیسو و دیگران (۲۰۲۲) در مقاله «نامنی اقتصادی و تقاضا برای پوپولیسم در اروپا» با تأکید بر رویکرد تقاضای پوپولیستی، معتقدند ترکیب ناتوانی بازارها و دولت‌ها در تامین امنیت، اعتماد شهروندان به احزاب و نهادهای سیاسی سنتی را متزلزل کرده و ناامیدی و ترس ناشی از تهدیدات فزاینده مهاجرت و جهانی شدن را تشدید کرده است. این مقاله توضیح می‌دهد که چگونه این بحران دوگانه که در نامنی اقتصادی بازتاب یافته، بطور سیستماتیک بر تقاضا برای سیاست‌های پوپولیستی تأثیر گذاشته است.

جکمن و الپرت (۲۰۱۷) در مقاله‌ای با عنوان «شرایط مساعد برای ظهور احزاب راست رادیکال در اروپا» شرایط سیستمی موثر بر موفقیت انتخاباتی احزاب راست افراطی در ۱۶ کشور اروپای غربی بین سال‌های ۱۹۷۰ تا ۱۹۹۰ را مورد بررسی قرار داده و نتیجه می‌گیرند

که عواملی همچون نظام انتخاباتی، نظام حزبی و نرخ‌های بالاتر بیکاری محیط مساعدی را برای ظهور این جنبش‌های سیاسی فراهم می‌کند.

ژونگ (۲۰۱۹) در مقاله «کامیابی و ناکامی احزاب راست رادیکال در کشورهای بنلوکس» معتقد است انحصار سیاسی و سیاست‌زدایی نمی‌تواند به تنهایی به ظهور احزاب پوپولیستی ضد نظام منجر گردد؛ وی تضعیف «احزاب توده‌ای» سنتی و گسست پیوند آنها با مردم را یکی از دلایل موفقیت احزاب پوپولیستی می‌داند.

وَن کسل (۲۰۱۳) در مقاله‌ای با عنوان «عملکرد انتخاباتی احزاب راست رادیکال در کشورهای اروپایی»، موضوع «عاملیت» احزاب سیاسی در سه کشور هلند، لهستان و بریتانیا را مورد توجه قرار داده و استدلال می‌کند که اعتبار احزاب پوپولیست خود نقش مهمی در درک موفقیت و شکست انتخاباتی آنها ایفا می‌کنند.

دهشیری و قاسمی (۱۳۹۵)، در مقاله «بحران‌های چهارگانه و خیزش راست افراطی در اروپا» معتقدند که چهار بحران توزیع منابع، نمایندگی، هویت و مهاجرت نقش غیرقابل‌انکاری در شکل‌گیری جریان راست افراطی در اروپا ایفا نموده است.

مجیدی و حاتم‌زاده (۱۳۹۵) در مقاله «قدرت‌یابی گروه‌های راست افراطی در اروپا؛ علل و پیامدها» موضوعاتی مانند مهاجرت و بحران اقتصادی را در میان علل و تشدید مهاجرت‌ستیزی، تقویت مخالفت‌ها و بدبینی به روند همگرایی اتحادیه اروپا را از پیامدهای ظهور چنین گروه‌هایی در اروپا می‌دانند.

با نگاهی اجمالی به آثار یادشده می‌توان دریافت که هر کدام از این تحلیل‌ها از زاویه و منظری خاص موضوع علل و زمینه‌ها و پیامدهای به قدرت رسیدن احزاب راست رادیکال را مورد بررسی قرار داده‌اند. این آثار به‌ویژه بر موضوعاتی مانند نظام انتخاباتی، نظام حزبی، دغدغه‌های هویتی و مهاجرت تمرکز کرده‌اند. بنابراین وجه تمایز و نوآوری پژوهش این است که با نگاهی جامع و با بهره‌گیری از رویکرد نظری «عرضه و تقاضای» پوپولیستی، ترکیبی از انگیزه‌ها و متغیرهای اقتصادی-اجتماعی و همچنین سیاسی موثر بر روند به قدرت رسیدن احزاب راست رادیکال را در کشورهای اروپایی مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد.

چارچوب نظری؛ رویکرد عرضه و تقاضای پوپولیستی

یکی از دغدغه‌های عمده اندیشمندان و تحلیلگران دموکراسی، پاسخ به این پرسش نگران‌کننده است که چگونه می‌توان ضعف دموکراسی و رشد و گسترش روزافزون پوپولیسم را توضیح داد؟ و علل اصلی موج پوپولیستی تهدیدکننده دموکراسی امروز چیست؟ در پاسخ، تبیین‌های نظری و مطالعات تجربی گسترده‌ای برای توضیح علل و زمینه‌های پیدایش و پایداری پوپولیسم در نظام‌های لیبرال دموکراسی و همچنین سایر نظام‌های سیاسی از سوی نظریه‌پردازان و پژوهشگران حوزه مطالعاتی دموکراسی و پوپولیسم ارائه شده است. از این رو توجه آکادمیک به پوپولیسم در سال‌های اخیر به شدت افزایش یافته است. با این حال، این واژه از تعین مفهومی مشخص و روشنی برخوردار نیست و پژوهشگران هنوز در مورد دسته‌بندی، برجسب‌ها و مرزهای بین تجلیات مختلف این موضوع اختلاف نظر دارند. «در واقع، طیف متنوع و گسترده‌ای از جنبش‌های پوپولیستی وجود دارد که هر یک ویژگی‌های متفاوتی دارند» (Mudde, 2004: 548-551).

برای نمونه، آیزایا برلین در سخنرانی خود در کنفرانس عقده یا سندروم سیندرلا^۲ در سال ۱۹۶۷ در مورد پوپولیسم چنین اظهار داشت: گوهر پوپولیسم این است که اگرچه کفشی وجود دارد که نشان‌دهنده پوپولیسم است، ولی هیچ پای مناسبی برای این کفش پیدا نمی‌شود (Krastev, 2008: 22-23). یان ورلر مولر یکی از برجسته‌ترین نظریه‌پردازان پوپولیسم نیز معتقد است این مفهوم را نمی‌توان به سادگی با یک «گروه» اجتماعی-اقتصادی، نوع مشخصی از «سیاست» یا «ایدئولوژی» سیاسی خاصی شناسایی کرد (Müller, 2016: 11-19). این واقعیت به کشسانی مفهوم پوپولیسم کمک کرده است تا جایی که رودریک، پوپولیسم را همچون «برجسب کش دار و انعطاف‌پذیری» تعریف می‌کند که مجموعه‌ای از جنبش‌ها را در برمی‌گیرد (Rodrik, 2018: 12). از این رو به جرات می‌توان گفت که این اظهار نظر نشان‌دهنده واقعیتی غیرقابل انکار در مورد پوپولیسم است و اگر پژوهشگران این حوزه بر سر چیزی اجماع و توافق داشته باشند، آن

---

1. Supply & Demand Approach/Explanation
2. Cinderella Complex

توافق بی‌گمان بر سر «عدم توافق نسبت به تعریف پوپولیسم» است. بنابراین پوپولیسم پدیده‌ای چندوجهی است و به همین دلیل از دیدگاه‌های هستی‌شناختی و رویکردهای نظری مختلفی مورد بررسی قرار گرفته است. گاهی اوقات به‌عنوان یک ایدئولوژی (Mudde, 2004; Stanley, 2008)، استراتژی سیاسی (Weyland, 2001; Barr,) (2018)؛ منطق گفتمانی بیان (Laclau, 2005; Aslanidis, 2016) و یا سبک اجرایی (Moffitt, 2016; Ostiguy et al., 2021) تعبیر و مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد (Osuna & Rama, 2022:3)، (همچنین ن. ک سمیعی اصفهانی، ۱۳۹۸: ۶۵-۸۵ و ۱۴۰۱: ۷۸-۹۹).

در این میان طی یک دهه اخیر، به پیروی از اقتصاد خرد، رویکرد «عرضه و تقاضا» به یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین رویکردهای نظری در مطالعات پوپولیسم بدل گردیده است. بر این اساس، تبیین‌های مربوط به ظهور و اقبال احزاب و جنبش‌های پوپولیستی به طور اعم و راست افراطی به طور اخص معمولاً به دو رویکرد سمت تقاضا و سمت عرضه دسته‌بندی می‌شوند: اولی با تمرکز بر نارضایتی‌های اجتماعی- فرهنگی و دیگری بر روی محدودیت‌ها و فرصت‌های سیاسی (Koopmans et al., 2005; Rydgren & Mudde, 2007). با این حال این دو رویکرد را باید مکمل یکدیگر دانست نه نظریه‌هایی رقیب (Muis & Immerzeel, 2017: 913). از منظر معتقدان به این رویکرد نظری، ساختار یا نظام سیاسی مانند یک بازار عمل می‌کند، در بازار پوپولیسم، سمت تقاضا (رویکرد پایین به بالا) به درخواست‌ها و حمایت‌های توده‌های مردم از احزاب و سیاستمداران پوپولیست و در مقابل سمت عرضه (رویکرد بالا به پایین) بر استراتژی‌های سیاسی و سازوکارهای نهادی مورد استفاده احزاب پوپولیستی اشاره دارد. همچون عرصه اقتصاد، در بازار سیاست پوپولیستی نیز تقاضا منجر به تولید کالاهای مختلف برای فروش در این بازار می‌شود. ادبیات سمت تقاضا بررسی می‌کند که چه چیزی رأی‌دهندگان را به سمت احزاب پوپولیستی جذب می‌کند. بنابراین سمت تقاضا به‌عنوان یک عامل اصلی تأثیرگذار بر روایت احزاب سیاسی عمل می‌کند و در پاسخ به این تقاضاها، سمت عرضه سیاست وارد عمل می‌شود. جنبش‌های پوپولیستی «روایت‌های» مورد نیاز برای بسیج سیاسی حول دغدغه‌های مشترک را فراهم می‌کنند. آنها داستان‌ها و روایت‌هایی را ارائه

می دهند که می تواند پایگاه‌های اجتماعی آنها را در سمت تقاضا، خرسند سازد. بدین ترتیب، طرف‌های عرضه و تقاضا در این «بازار پوپولیستی» به هم پیوند می‌خورند (Neuner & Wratil, 2022: 554-556).

محرك تقاضای احزاب سیاسی پوپولیست ممکن است از مهاجران قانونی یا غیرقانونی، افزایش میزان جرم و جنایت، بیگانه‌هراسی، نابرابری‌های اقتصادی، افزایش بیکاری، شکاف‌های قومی-زبانی یا قومی-سیاسی در جامعه و مواردی از این دست متغیر باشد. بازیگرانی که ممکن است رهبران پوپولیست یا احزاب سیاسی پوپولیست را درگیر کنند، ممکن است این شکاف‌های ذهنی یا عینی را تقویت کنند و راه‌حلی را در قالب تحقیر نخبگان مستقر، احزاب سیاسی یا یک یا مجموعه‌ای از گروه‌ها ارائه دهند و حس «ما در مقابل آن‌ها» را تقویت کنند. بنابراین برای یک رهبر پوپولیست داشتن مخاطبی ضروری است که از روایت او حمایت کند. اگر مخاطبی برای روایت پوپولیستی وجود نداشته باشد، در آن صورت شانس یک حزب یا گروه پوپولیستی برای پیروزی بسیار ضعیف خواهد بود (Mirza & Azhar, 2021: 20-21).

الف- تبیین‌های سمت تقاضای پوپولیسم (رویکرد پایین به بالا)

تبیین‌های سمت تقاضا گاهی اوقات به‌عنوان «رویکرد جامعه‌شناختی» (Norris, 2005) یا «مدل اجتماعی- ساختاری» (Van der Brug & Fennema, 2007: 474-487) توصیف می‌شود. سمت تقاضا بر عواملی تأکید می‌کند که به ایجاد زمینه‌های حاصلخیزی کمک می‌کند تا احزاب پوپولیست راست‌گرا بتوانند در آن رشد کنند. به‌عبارت دیگر، تبیین‌های سمت تقاضا شرایط اجتماعی- اقتصادی یا سیاسی را توضیح می‌دهد که رأی-دهندگان را بیشتر مستعد رأی دادن به احزاب پوپولیست راست می‌کند (Dejonge, 2019: 23). طرفداران سویه تقاضای پوپولیسم، خود به دو دسته صاحب‌نظران و پژوهشگرانی که مطالبات اقتصادی را در اولویت قرار می‌دهند و آنهایی که بر مطالبات اجتماعی- فرهنگی در تبیین پوپولیسم تمرکز می‌کنند تقسیم می‌شوند. بنابراین در ادامه ابتدا تبیین‌های مختلف مربوط به سمت تقاضا و سپس تبیین‌های عرضه‌محور معرفی و آنگاه تلاش می‌شود بر پایه این چارچوب نظری چرایی پیدایش احزاب راست رادیکال اروپایی (احزاب پوپولیستی) را طی یک دهه اخیر توضیح دهیم.

* نارضایتی‌های اقتصادی

تبیین‌های اقتصادی سویه تقاضا عمدتاً بر فرایند جهانی‌شدن، لیبرالیسم، تغییرات تکنولوژیکی، تعمیق نابرابری‌های اقتصادی- اجتماعی تمرکز دارند و معتقدند این فرایند با ناامن کردن زندگی برای طبقات کارگر و متوسط شهری و روستایی و امتیاز دادن به ساکنان شهری که از قبل تحصیل کرده‌اند، باعث ایجاد نارضایتی و اختلاف در میان شهروندان شده است. پژوهشگران پوپولیسم با تمرکز بر علل اقتصادی استدلال می‌کنند که تحولات اقتصادی در بسیاری از جوامع، شکاف عمیقی را بین ثروتمند و فقیر، نخبگان و افراد به اصطلاح متوسط، مناطق روستایی و شهری، افراد با تحصیلات عالی و کمتر و غیره ایجاد کرده است. توسعه اقتصادی علاوه بر ایجاد شکاف در جوامع، شکاف عمیقی را نیز بین کشورها ایجاد کرده است، زیرا نه تنها گروه‌های خاصی در جهان توسعه یافته که در دهه‌های گذشته به طور نامتناسبی از شکاف‌ها سود برده‌اند. بلکه کشورهای در حال توسعه به ویژه چین نیز از این اختلافات بهره‌مند شده‌اند. بنابراین «بازندگان» اقتصادی در جهان توسعه یافته، کشورهایی مانند چین و همچنین «برندگان» در جوامع خود را مقصر مشکلات خویش و کشورهایشان می‌دانند (Berman, 2021: 74). بر پایه این مدل در اقتصاد پسا صنعتی، طبقات فرودست به ویژه طبقه کارگر احساس می‌کند در حاشیه قرار گرفته و خود را «بازنده مدرنیزاسیون» می‌دانند. این احساس منجر به طرد احزاب سیاسی قدیمی و ایجاد فضا برای ظهور و فعالیت احزاب پوپولیست می‌شود (Mirza, Haleema, 2022: 19). در مجموع از نگاه طرفداران این رویکرد، این روندهای اقتصادی بسیاری از رأی‌دهندگان را خشمگین و در نتیجه نسبت به پوپولیست‌هایی که نخبگان و نهادهای حاکم در کشورهای خود و همچنین قدرت‌های در حال رشد موفق (مثلاً چین) را قربانی و بدنام می‌کنند، آسیب‌پذیر کرده است. بنابراین در سطح کلان، ارتباط روشنی بین روندهای اقتصادی شکاف‌انداز و بی‌ثبات کننده دهه‌های گذشته و افزایش حمایت از پوپولیسم وجود دارد.

* نارضایتی‌های اجتماعی فرهنگی

دسته‌ای دیگر از تبیین‌های تقاضا محور که رقیب اصلی تبیین‌های اقتصادی هستند، بر نارضایتی‌های اجتماعی- فرهنگی شهروندان تأکید کرده‌اند. محققان این دیدگاه، در پی

شناسایی پیوندهای قوی بین دیدگاه‌های افراد در مورد مسائل اجتماعی-فرهنگی و رأی‌دهی پوپولیستی جناح راست هستند (برای نمونه بنگرید به؛ Inglehart & Norris, 2017). این نوع تبیین‌ها بجای تمرکز بر روندهای اقتصادی، استدلال می‌کنند که روندهای اجتماعی و فرهنگی در دهه‌های گذشته - به‌ویژه افزایش مهاجرت، تضعیف ارزش‌های سنتی و بسیج زنان و گروه‌های اقلیت - علت اصلی گرایش رأی‌دهندگان اروپایی به احزاب پوپولیستی است. این محققان استدلال می‌کنند که چنین روندهایی سلسله‌مراتب قومی و جنسیتی را به چالش کشیده و واکنش‌های متقابلی در قالب گرایش‌های بومی‌گرایی، بیگانه‌هراسی و نژادپرستی را برانگیخته است. توضیحات مبتنی بر نارضایتی فرهنگی اجتماعی در میان دانشمندان علوم سیاسی که در مورد دنیای صنعتی پیشرفته و به‌ویژه سیاست آمریکا مطالعه می‌کنند و همچنین در میان جامعه‌شناسان رایج است. روی هم رفته از نگاه طرفداران این رویکرد، (Craig & Richeson 2014b, Dodd et al., 2017, Hochschild, 2018) بسیاری از شهروندان غربی به‌ویژه سفیدپوستان از دهه ۱۹۶۰ به این سو احساس می‌کنند هویت و ارزش‌های سنتی جوامع آنها مورد تهدید واقع شده است. بنابراین روی‌آوری این شهروندان به احزاب و لفاظی‌های پوپولیستی، واکنش بومی-ملی‌گرایانه به روند تضعیف ارزش‌ها، احساس غریبگی و به حاشیه رانده شدن این دسته از شهروندان بوده است (Berman, 2021: 76). توجه به این نکته مهم است که مخالفت با مهاجرت می‌تواند به‌واسطه اضطراب‌های اقتصادی (تهدید عینی و واقعی درک شده) یا با اضطراب فرهنگی (تهدید نمادین درک شده) تقویت شود و این دو تمایل به تعامل دارند.

ب- تبیین‌های سمت عرضه پوپولیسم (رویکرد بالا به پایین)

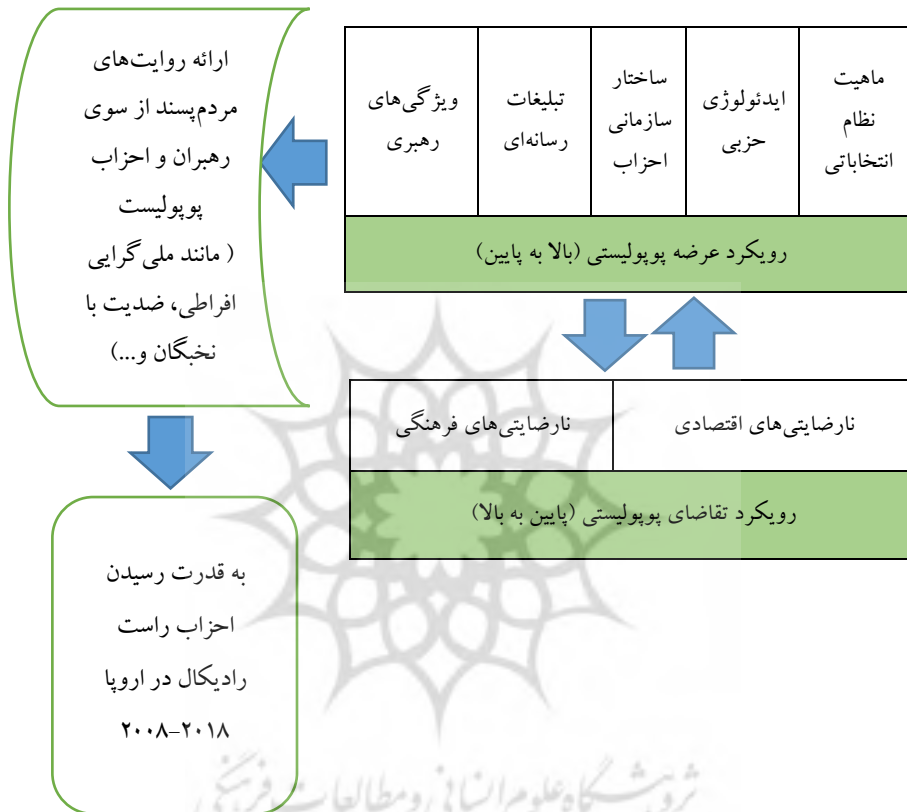
اگرچه تبیین‌های سمت تقاضای پوپولیسم که بر نارضایتی‌های اقتصادی و یا تغییرات اجتماعی فرهنگی و یا ترکیبی از آنها متمرکز است برای کمک به درک علل و زمینه‌های پیدایش پوپولیسم سودمند بوده است، با این حال منتقدان، این نگاه تقلیل‌گرایانه که صرفاً روندهای اقتصادی و/یا اجتماعی گسترده به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم بر خواسته‌ها و انتخاب‌های سیاسی شهروندان تأثیر می‌گذارد را رد می‌کنند (Mudde, 2010: 1168). محققان سمت عرضه، اگرچه موافقند که شرایط اقتصادی-اجتماعی نامناسب و «خاک

حاصلخیز» زمینه مساعد را برای ظهور احزاب راست افراطی فراهم می‌کند، با این حال این عوامل را پیش شرط تلقی کرده و در عوض بر روش‌ها و سازوکارهایی تمرکز می‌کنند که احزاب پوپولیستی با اتکا به آنها خود را در مقابل سایر رقبای سیاسی قرار می‌دهند (& Mols Jetten, 2020: 3-4). چنانکه اشاره شد تبیین‌های سمت عرضه (رویکرد بالا به پایین)، بر فرصت‌ها و محدودیت‌های سیاسی تمرکز می‌کنند. بعبارت روشن‌تر؛ معتقدند در صورتی که سیاستمداران جریان اصلی، احزاب و دولت‌ها نتوانند مشکلات اقتصادی-اجتماعی را شناسایی و به آنها پاسخ مناسبی دهند؛ موجب عصبانیت، رنجش و حساسیت شهروندان در برابر جذابیت پوپولیست‌ها می‌شوند.

نظریه پردازان سمت عرضه با بهره‌گیری از بینش‌های محققان نهادگرا، استدلال می‌کنند که نارضایتی‌ها و خواسته‌های اقتصادی-اجتماعی شهروندان از طریق «نهادهایی» فیلتر می‌شوند که تعیین می‌کنند این خواسته‌ها چگونه به نتایج سیاسی تبدیل شوند (Taylor & Hall, 1986: 936-57). محققان سمت عرضه، توجه خود را عمدتاً بر استراتژی‌های مورد استفاده از سوی احزاب راست افراطی برای افزایش جذابیت انتخاباتی خود مانند ماهیت سیستم انتخاباتی، رقابت حزبی، ایدئولوژی‌های حزبی و همچنین ساختارهای سازمانی و رهبری و پیام‌های رسانه‌ای آنها معطوف می‌کنند (Carter, 2005: 10-215). پژوهش‌های انجام شده در سمت عرضه را می‌توان به دو زیرشاخه تقسیم کرد: شاخه نخست به بررسی و ارزیابی موقعیت استراتژیک حزب می‌پردازد و معتقد است که احزاب راست افراطی، چشم‌انداز را برای «فضای انتخاباتی خالی» بررسی می‌کنند و خود را از نظر استراتژیک در مقابل رقبا (با استفاده از مانیفست حزب خود) قرار می‌دهند. شاخه دوم از پژوهش‌های سمت عرضه، یک گام فراتر می‌رود و استدلال می‌کند که احزاب راست افراطی و رهبران آنها از روایت‌های خلاقانه برای ایجاد «فضای انتخاباتی جدید» بهره می‌گیرند. بر اساس این رشته دوم، رهبران راست رادیکال ظرفیت قابل توجهی برای تبدیل مسائل سیاسی نسبتاً پیش‌پا افتاده به تهدیدات وجودی درک شده دارند (Hogan, and Haltinner, 2015; Stoica, 2017; Moffitt, 2015). روی هم رفته تبیین‌های سمت عرضه، علت اصلی مقبولیت و قدرت‌یابی پوپولیسم را در کاهش پاسخگویی و اثربخشی نهادهای سیاسی مستقر و حاکم می‌دانند، از این رو این وضعیت، بسیاری از شهروندان را به

رأی دادن به سیاستمداران و احزاب با پیام‌های «ضد نظام» و «ضد وضعیت حاکم» متمایل ساخته است.

نمودار ۱- الگوی مفهومی پژوهش، رویکرد عرضه و تقاضای پوپولیستی (محقق ساخته)

بحث و یافته‌ها؛ تبیین عرضه و تقاضا از قدرت‌یابی احزاب پوپولیست اروپا

الف- تبیین شاخص‌های سمت تقاضا

* نارضایتی‌های اقتصادی

بسیاری از تحلیلگران پوپولیسم بر «منشأ اقتصادی امواج پوپولیستی» تمرکز کرده‌اند و بر این باورند که در سطح کلان، ارتباط روشنی بین روندهای اقتصادی شکاف‌انداز و بی‌ثبات کننده دهه‌های گذشته و افزایش حمایت از پوپولیسم وجود دارد. برای نمونه، فونکه و

همکاران؛ در تحلیل خود در مورد داده‌های رأی‌گیری (از دهه ۱۸۷۹ تا به امروز) بین رفتار رأی‌دهی و بحران‌های اقتصادی ارتباط برقرار می‌کنند و معتقدند که «سیاست پس از بحران‌های مالی معمولاً به سمت راست حرکت می‌کند» این الگو قبل و بعد از جنگ جهانی دوم در داده‌ها قابل مشاهده است و دستاوردهای احزاب راست افراطی به ویژه پس از بحران‌های جهانی دهه ۱۹۲۰/۱۹۳۰ و همچنین پس از بحران مالی سال ۲۰۰۸ این یافته‌ها را تایید می‌کند (Funke et al., 2016: 232). بنابراین بحران‌های مالی ۳۰ سال گذشته، کاتالیزور سیاست پوپولیستی دست راستی بوده است. بسیاری از احزاب پوپولیست راست‌گرای برجسته در اروپا مانند لگانونرد در ایتالیا، آلترناتیو برای آلمان، حزب پیشرفت نروژ یا حزب فین، فرزندان بحران‌های مالی هستند که در سال‌های پس از بحران و سقوط مالی که در عرصه سیاست ملی این کشورها سر برآورده‌اند. افزون بر این در پی بحران مالی سال ۲۰۰۸ پوپولیست‌های راست‌گرا، اغلب به‌عنوان یک شریک در دولت‌های ائتلافی قدرت را به دست گرفته‌اند (Berman, 2021: 74).

بدین ترتیب از منظر این دسته از تحلیلگران، بحران اقتصادی سال ۲۰۰۸ میلادی نقش مهمی در شکل‌گیری موج جدید قدرت‌یابی احزاب راست رادیکال در اروپا و ایالات متحده طی یک دهه گذشته داشته است. در پی رکود اقتصادی سال ۲۰۰۸، کشورهایی که ساختار اقتصادی ضعیفی داشتند به شدت دچار آسیب شدند. کشورهایی مانند یونان، اسپانیا و پرتغال ناگزیر سیاست‌های ریاضت اقتصادی را که از طرف بانک مرکزی اروپا وضع شده بود، به اجرا درآوردند. کاهش دستمزدها، افزایش سن بازنشستگی، افزایش مالیات‌ها از جمله اقداماتی بود که کشورهای بحران‌زده می‌بایست در قبال دریافت وام‌های بانک مرکزی اروپا اجرا نمایند. اجرای چنین سیاست‌هایی با نارضایتی مردم و تظاهرات آنها همراه شد. احزاب دست راستی از این فرصت استفاده کرده و توانستند اهداف خود را در قالب این نارضایتی‌ها به پیش ببرند. آنها خواستار بازگرداندن اختیارات در حوزه اقتصادی به حاکمیت کشورها بودند. این احزاب با ناکار آمدن نشان دادن سیاست‌های احزاب حاکم در قدرت، انتقادات شدیدی را به عملکرد آنها وارد کردند به نحوی که توانستند مردم را در انتخابات با خود همراه کنند (مهتدی، ۱۳۹۷: ۸۶).

ترس از جهانی شدن و پیامدهای اقتصادی آن از دلایل دیگر حمایت شهروندان اروپایی از احزاب راست افراطی بوده است. برخی از محققان بجای تمرکز بر شرایط اقتصادی فعلی افراد، استدلال می کنند که ترس از آینده نتیجه بیشتری دارد. اگر افراد نگران باشند که وضعیت مالی آنها در طول زمان بدتر شود، شاید به این دلیل صنایعی که در آن مشغول بکار هستند در نتیجه اتوماسیون، رقابت خارجی و غیره در معرض تهدید یا افول قرار گرفته است، در این صورت ممکن است در معرض تهییج و بسیج پوپولیست های ضد نظام قربانی شوند (Berman, 2021: 75). جهانی شدن نتایجی همچون مهاجرت فزاینده بیکاری و کاهش استانداردهای زندگی را برای کارگران و طبقات پایین در کشورهای پیشرفته غرب به ارمغان آورده است. این امر به شکل گیری شکاف های جدید اقتصادی - اجتماعی در کشورهای صنعتی غرب انجامیده و در این بستر جدید است که احزاب راست افراطی شکل گرفته و در پویای رقابت سیاسی و انتخاباتی درگیر شده اند تا از این رهگذر به قدرت رسیده و بر تصمیمات حکومت تأثیر گذار شوند. بنابراین از نظر راست افراطی، جهانی شدن به این معناست که خارجی ها بر بازار کشور تسلط پیدا کرده و آن را نابود می کنند. آنها جهانی شدن را صادرات شغل به کشورهای جهان سوم تشبیه می کنند و معتقدند جهانی شدن باعث افزایش جمعیت مهاجر، پایین آمدن دستمزدها، افزایش بیکاری و کاهش جمعیت بومی منطقه می شود. برآیند این مباحث نشان دهنده این است که امروزه در اتحادیه اروپا، مهاجرت به عنوان یک موضوع اجتماعی در بستر تحولات سیاسی و اجتماعی تبدیل به یک موضوع امنیتی شده است که از آن به پیوند «امنیت - مهاجرت» نیز تعبیر شده است (جعفری فر و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۲۸-۱۲۷).

سُست شدن پایه های دموکراسی در بسیاری از کشورهای قاره اروپا و قدرت گرفتن احزاب پوپولیستی در یونان، هلند، فنلاند، فرانسه، مجارستان و ... از نشانه های این روند است. در حقیقت ناکارآمدی دولت ها در مدیریت بحران مالی که عموماً با کاهش هزینه ها، افزایش مالیات ها و رشد بیکاری همراه بوده است زمینه های لازم را برای تقویت گرایش های پوپولیستی (تقویت مهاجرت سستی، بیگانه هراسی و ضدیت با همگرایی اروپایی و ملی گرایی) در سمت تقاضا فراهم ساخته و موجب سوق دادن رأی دهندگان اروپایی به سمت جریان های سیاسی افراطی شده است.

* نارضایتی‌های اجتماعی - فرهنگی

اهمیت و شیوع روزافزون نارضایتی‌های اجتماعی- فرهنگی، پیامد افزایش ناامنی اقتصادی و فرسایش ارزش‌های سنتی است که در چند دهه گذشته ادامه داشته است. از منظر تاثیر عوامل اجتماعی- فرهنگی، اینگلهارت و نوریس بر اساس تجزیه و تحلیل دهه‌ها داده‌های نظرسنجی ارزش‌های جهانی، استدلال می‌کنند که نارضایتی‌های اجتماعی- فرهنگی علت تقریبی و بلافصل رأی‌دهی پوپولیست‌های راست‌گرا هستند (Inglehart & Norris, 2017, 2019: 443-54). نوریس و اینگلهارت (۲۰۱۹) در کتاب اخیر خود با عنوان «واکنش فرهنگی»^۱ نشان می‌دهند در بسیاری از کشورهای غربی، خط گسل بین نسلی جدیدی پدیدار شده است. این شکاف «فرهنگی» عمدتاً بین جمعیت‌های مترقی جوان‌تر، تحصیل کرده‌تر (متمرکز در مراکز شهری) و حامی اهداف مترقی (مثلاً برابری جنسیتی، اقدام در مورد تغییرات آب و هوایی، حفاظت از پناهندگان) حمایت می‌کنند و جمعیت‌های مسن‌تر با تحصیلات کمتر و محافظه‌کار ساکن در شهرهای منطقه‌ای و مناطق روستایی که در برابر چنین دلایلی مقاومت می‌کنند و از نظر فرهنگی احساس طردشدگی دارند، آشکار شده است. دسته دوم معمولاً به سمت احزاب راست افراطی متمایل می‌شوند (Norris & Inglehart, 2019). از این منظر، ریشه ظهور مجدد احزاب ملی‌گرای راست افراطی را باید در تحولات دهه‌های ۷۰، ۸۰ و ۹۰ میلادی جستجو کرد. ورود مهاجران به اروپا و هم‌زمان با آن اتخاذ سیاست چندفرهنگ‌گرایی در حوزه فرهنگی و اجتماعی و قرار گرفتن در مسیر جهانی‌شدن در حوزه اقتصادی، بسترهای ظهور و رشد مجدد احزاب راست‌گرای افراطی را فراهم ساخت. از حیث فرهنگی، ورود مهاجرین از کشورهای اسلامی به اروپا پیامدهای قابل توجهی را به همراه داشته است.

گسترش هویت اسلامی در اتحادیه اروپا و تضعیف هویت مسیحی و دگرگون شدن بافت فرهنگی کشورهای مسیحی، گسترش فرهنگ اسلامی مانند حجاب، تغییر بافت جمعیتی کشورهای مهم اروپا به نفع مسلمانان و گسترش مساجد و نمادهای اسلامی در اروپا خصوصاً در شهرهای بزرگ و فراگیرشان حس اسلام‌ستیزی در اروپا از چالش‌های پیشروی اتحادیه اروپا است. گسترش حجاب اسلامی در بین مردم، مساجد، نهادهای

اسلامی و مراکز تبلیغاتی موجب شده است که احزاب نژادپرست افراطی رفتار خشونت آمیزی را علیه مسلمانان اجرا کنند. حوادث تروریستی در پاریس که توسط داعش اجرا شد، خشم اروپاییان را برانگیخت. جریان های ضد اسلام از این فرصت استفاده کرده و علیه مسلمانان تظاهرات کردند برای نمونه، مهاجمان در فرانسه به مسجدی حمله کرده و در سالن مسجد عبارت های «زنده باد فرانسه» یا «فرانسه بیدار شو» نوشتند. در اسپانیا افراد ناشناس با حمله به یکی از مساجد آن را آتش زدند بدون اینکه پلیس دخالت کند یا فردی را دستگیر کند. در هلند نیز افراد ناشناس تلاش کردند در شهر روزندال وابسته به استان برابنت در شمال این کشور، مسجدی را که توسط مغربی های ساکن منطقه اداره می شود، آتش بزنند (مهتدی، ۱۳۹۷: ۵۱).

اینکه مهاجران اخیر به ویژه در اروپا عمدتاً از پیشینه های غیرغربی و غیرمسیحی آمده اند، نگرانی ها در مورد زوال فرهنگ و هویت اروپایی را تقویت کرده است (Berman, 2021: 75). در این زمینه، کریگ و ریچسون دریافتند که آگاهی دادن به آمریکایی های سفیدپوست که به زودی در اقلیت خواهند بود، تمایل آنها به طرفداری از گروه خود و محتاط شدن نسبت به افراد خارجی را افزایش می دهد. محققان به طور مداوم درمی یابند که تمایل به طرفداری از گروه خود و یا شیطان جلوه دادن گروه های بیرونی در کنار این درک افزایش می یابد. (Outten et al., 2012: 14-25; Tajfel, 1970: 96) برای نمونه، انتخاب اولین رئیس جمهور آفریقایی-آمریکایی در ایالات متحده، پویایی تغییر قدرت در کشور ناشی از این تغییر جمعیتی بلندمدت را برجسته کرد و موجب شد رأی دهندگان سفیدپوست خشمگین شوند و بیش از پیش احساس تهدید کنند (Berman, 2021:75). بنابراین امروزه مهاجرت در بستر تحولات سیاسی و اجتماعی اتحادیه اروپا، تبدیل به یک موضوع امنیتی شده است. در واکنش به این روند؛ جریان راست افراطی، کارگران مهاجر، پناهندگان و پناهجویان و خانواده هایشان را به عنوان فرایندی قلمداد کرده که چند فرهنگ گرایی و جهان وطن گرایی را ترویج داده و فرهنگ، انسجام و هویت ملی را تهدید می کنند. به همین علت است که شعارهایی را با ذات پوپولیستی مانند «فرانسه برای فرانسویان، آلمان برای آلمانی ها، حقوق برای سفیدپوستان و وین برای وینی ها» سرمی دهند (جعفری فر و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۲۴).

در نتیجه، تحولات یادشده طی دو دهه اخیر، بستر را برای احزاب ملی‌گرای راست افراطی در اروپا فراهم کرده تا با برخورد افراط‌گرایانه با موضوعاتی نظیر دفاع از ارزش‌ها، فرهنگ و هویت ملی، سیاست‌های احزاب اصلی و میانه‌رو اروپایی را در قبال بحران اقتصادی و بحران مهاجران و پناهجویان به نقد کشیده و خود را به‌عنوان تنها نیروی امیدبخش در عرصه سیاست این کشورها معرفی نمایند. بررسی میزان آرای کسب شده در انتخابات محلی و ملی و انتخابات پارلمان اروپا طی ده سال گذشته، بیانگر روند رو به رشد آنها و اقبال شهروندان به سوی این احزاب است.

ب- تبیین شاخص‌های سمت عرضه (محدودیت‌ها و فرصت‌های سیاسی)

به اعتقاد بسیاری از تحلیلگران پوپولیسم، اگرچه عوامل اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی معمولاً شرایط برآمدن پوپولیسم را تسهیل می‌کنند. با این حال، مهم‌ترین شرایط برای موفقیت پوپولیسم، عوامل سیاسی است. به بیان دیگر، بحران‌ها فی‌نفسه پنجره‌هایی از فرصت هستند که رهبران سیاسی داخلی یا احزاب پوپولیست می‌توانند از آنها در جهت بسیج رأی دهندگانی که به طرز روزافزونی از سیاست سنتی ناراضی هستند، بهره گیرند. چنانکه اشاره شد محققان سمت عرضه سیاست‌های پوپولیستی، توجه خود را بر استراتژی‌های مورد استفاده از سوی احزاب راست افراطی برای افزایش جذابیت انتخاباتی خود معطوف می‌کنند. «از جمله این استراتژی‌ها می‌توان به ماهیت نظام انتخاباتی، ایدئولوژی‌های حزبی و همچنین ساختارهای سازمانی احزاب و رهبری آنها، نقش پیام‌ها، لفاظی‌ها و تبلیغات رسانه‌ای اشاره کرد (Carter, 2005: 10-215).

* نظام‌های انتخاباتی و میزان تمرکززدایی سیاسی

توانایی احزاب و رهبران پوپولیست برای ظهور و رقابت با احزاب سنتی و همچنین توانایی احزاب سنتی برای انطباق و پاسخگویی به مسائلی که توسط پوپولیست‌ها مطرح می‌شود به مجموعه‌ای از عوامل نهادی بستگی دارد که نظام حزبی و امور داخلی احزاب را تنظیم می‌کند. به‌طور کلی از منظر سازوکارهای نهادی مشارکت سیاسی، دو متغیر نهادی نظام انتخاباتی و میزان تمرکززدایی/فدرالیسم تأثیر شگرفی بر عملکرد احزاب راست افراطی در فرایند رأی‌گیری و پیروزی در رقابت‌های انتخاباتی دارد. «قوانین انتخاباتی، توانایی

احزاب پوپولیست جدید را برای ورود به سیستم و رقابت تعیین می‌کند و به احزاب سنتی این فرصت را می‌دهد تا با تازه‌واردان سازگار شوند و رقابت کنند. به همین ترتیب قوانین داخلی احزاب حاکم با تأثیرگذاری بر انتخاب رهبران و پلتفرم‌ها می‌تواند مانع سازگاری احزاب سنتی با خواسته‌های رأی‌دهندگان شود. محققانی که فروپاشی سیستم‌های حزبی را مطالعه می‌کنند، مشکلات ایجاد شده توسط سازمان‌های حزبی از بالا به پایین را در سیستم‌های مشتری‌گرا برجسته می‌کنند که به منافی که مخالف نوآوری سیاست یا تغییر نسل هستند، قدرت می‌بخشد (Hawkins & Kaltwasser, 2017: 536).

تا آنجا که به نظام‌های انتخاباتی مربوط می‌شود، مدت‌هاست ثابت شده است که در نظام‌های انتخاباتی تناسبی، انگیزه بیشتری برای فعالان سیاسی جهت ورود به رقابت‌های انتخاباتی و تصمیم‌گیری رأی‌دهندگان برای حمایت از یک حزب سیاسی جدید یا کوچک وجود دارد. در مقابل، هرچه میزان تناسبی بودن نظام انتخاباتی کمتر باشد، رهبران احزاب جدید یا کوچک بیشتر از معرفی نامزدها منصرف خواهند شد و رأی‌دهندگان از رأی دادن به این احزاب دلسرد می‌شوند، چرا که احساس می‌کنند نقش چندانی در نمایندگی مردم نخواهند داشت (Arzheimer & Carter, 2006: 423). به‌طور کلی در نظام‌های تناسبی، انتخابات از حالت صفر و یک خارج می‌شود و تمامی جریان‌ها و گرایش‌های سیاسی بر اساس میزان اقبال عمومی دارای کرسی می‌شوند با توجه به این می‌توان پیش‌بینی کرد که احزاب افراطی راست‌گرا در نظام‌های انتخاباتی غیرتناسبی، شانس کمتری برای جذب آرای رأی‌دهندگان داشته باشند.

کیچلت در توضیح محبوبیت فزاینده احزاب راست افراطی، از اصطلاح «فرمول برنده»^۱ بهره می‌گیرد. فرمول برنده، چنانکه کیچلت استدلال می‌کند مانیفست حزبی است که جاذبه‌های ایدئولوژی نئولیبرالی را با جذابیت‌های طردگرایی فرهنگی که وجهی اقتدارگرایانه دارد، درمی‌آمیزد. به اعتقاد وی، احزاب راست افراطی در میدان رقابت‌های حزبی معمولاً به سمت «فضاهای انتخاباتی خالی» حرکت می‌کنند که از سوی احزاب جریان اصلی رها شده یا نادیده گرفته شده‌اند. بر اساس نظریه کیچلت، این اقدام یک تصمیم استراتژیک آگاهانه از سوی احزاب راست افراطی است که موضع نئولیبرالی خود

---

1. Winning Formula

را کنار بگذارند و به مرکز مسائل اجتماعی-اقتصادی برونند تا حزب بتواند رأی‌دهندگان جریان اصلی حزب را با درخواست‌های طردگرایی فرهنگی اقتدارگرایانه جذب کند (Kitschelt, 1995: 78). داونر نیز در پژوهش خود در مورد «قضیه رأی‌دهندگان میانه»^۱ نشان داد، در نظام‌های اکثریتی، احزاب چپ و راست جریان اصلی، پیش از انتخابات به سمت مرکز حرکت می‌کنند، زیرا این امر شانس کسب اکثریت آراء و برنده شدن آن‌ها را افزایش می‌دهد (Downs, 1957: 135). این امر به نوبه خود باعث ایجاد فضای خالی در حاشیه‌های رادیکال (چپ و راست) می‌شود، به نحوی که احزاب راست افراطی قادر خواهند بود آن را پُر کنند (Figueira, 2018: 154). بر پایه این استدلال می‌توان گفت، احزاب راست افراطی به راحتی توانستند فضای خالی انتخاباتی را که در دهه‌های ۱۹۸۰ و ۲۰۱۰ باز شد، پُر کنند، زمانی که بسیاری از احزاب چپ شروع به حرکت به سمت مرکز کردند و از نوعی موضع‌گیری اجتماعی-اقتصادی «راه سوم» میانه‌روتر استقبال کردند. این موضع‌گیری، احزاب راست افراطی را قادر ساخت تا شمار زیادی از رأی‌دهندگان ناامید سابق احزاب کارگر/سوسیال‌دموکرات را که احساس می‌کردند حزبشان آن‌ها را «فروخته» و یا به آنها خیانت کرده است، را جذب کنند (Mols & Jetten, 2020: 7).

با این حال تأثیر متغیر نهادی دوم یعنی «تمرکززدایی / فدرالیسم» بر ظهور و پیروزی احزاب جدید از جمله احزاب راست افراطی در رقابت‌های انتخاباتی، به اندازه نظام‌های انتخاباتی آشکار نیست. از یک سو، درجه بالایی از تمرکززدایی (از جمله ایجاد پارلمان‌های منطقه‌ای) ممکن است به توسعه احزاب افراطی راست کمک کند، زیرا رأی‌دهندگان تمایل بیشتری به حمایت از احزاب جدید و/یا رادیکال در انتخابات «دوره دوم» دارند. از سوی دیگر، تمرکززدایی یا فدرالیسم ممکن است برای موفقیت احزاب افراطی راست در سطح ملی (یا فدرال) زیان‌بار باشد، زیرا بجای اجازه دادن به احزاب افراطی در عرصه انتخابات، انتخابات مرتبه دوم ممکن است با فراهم کردن فرصتی برای شهروندان جهت ابراز ناامیدی سیاسی خود از احزاب جریان اصلی بدون ایجاد اختلال بیش از حد در روند سیاسی در سطح ملی، به مثابه نوعی دريچه امنیتی برای نظام سیاسی عمل کند (Reif, K. & Schmitt, 1980: 3-44).

---

1. Median Voter Theorem (MVT)

روی هم رفته می‌توان گفت سازوکارهای نهادی مشارکت و رقابت سیاسی از جمله نظام‌های انتخاباتی و میزان تمرکززدایی سیاسی، بستر مناسبی برای ظهور و قدرت‌یابی احزاب جدید به‌ویژه احزاب راست افراطی است. در واقع چنانکه ویویانی اشاره می‌کند، پوپولیسم به دموکراسی و سازوکارهای نهادی-قانونی آن نیاز دارد یعنی وجود نوعی بستر و رویه‌ای دموکراتیک که در آن گزینه سیاسی و انتخاباتی جدیدی از طریق احزاب سیاسی پیشنهاد شود، ولی به محض دستیابی به قدرت، برخی از احزاب از شکل اقتدارگرایانه سیاست حمایت و اساساً دموکراسی لیبرال و نمایندگی را رد می‌کنند (Viviani, 2017: 284).

* ویژگی‌های سازمانی و جذابیت ایدئولوژیک احزاب راست افراطی

به اعتقاد طرفداران سمت عرضه سیاست‌های پوپولیستی، افزون بر سازوکارها و فرصت‌های انتخاباتی و نهادی، موفقیت احزاب راست افراطی تا حد زیادی به ساختار سازمانی و ایدئولوژی این احزاب بستگی دارد. برای نمونه *الیزابت کارتر* در مطالعه تطبیقی خود از احزاب راست افراطی اروپای غربی دریافت که سازمان و رهبری حزب از اهمیت بسزایی برخوردار هستند. احزاب راست افراطی به شدت سازمان یافته و با رهبری مقتدرانه به موفقیت‌های انتخاباتی بیشتری دست یافته‌اند (Carter, 2005: 124). با این حال شکل خاصی از سازمان‌دهی که بر موفقیت یک حزب تأثیر می‌گذارد، چندان مهم نیست بلکه میزان نهادینه شدن آن حزب از اهمیت بیشتری برخوردار است. یک حزب زمانی نهادینه می‌شود که دیگر وسیله‌ای برای رسیدن به هدف نباشد، بلکه خود به یک هدف تبدیل شده باشد. از لحاظ سازمانی، در یک حزب نهادینه شده؛ اعضا با حزب هم‌ذات‌پنداری می‌کنند، تصمیمات رهبر را می‌پذیرند و به سازمان وفادار هستند. در واقع تحقیقات نشان داده است که از نظر احزاب راست افراطی، موضوع نهادینه شدن حزب قبل از موفقیت در انتخابات از اهمیت اساسی برخوردار است (De Lange & Art, 2011: 1229-49).

بنابراین سازمان‌دهی و میزان نهادینگی در ارزیابی اعتبار یک حزب پوپولیستی از اهمیت بسیاری برخوردار است. احزاب پوپولیست به‌ویژه پس از توسعه خود، اگر نتوانند نظم و انضباط و انسجام داخلی را حفظ کنند، احتمالاً اعتبار خود را به‌عنوان بازیگران سیاسی شایسته از دست خواهند داد (Norris, 2005: 263; Mudde, 2007). یکی از

مشکلات احزاب جدید (از جمله بسیاری از احزاب راست افراطی) این است که اعضا و سایر پیروان حزبی بیش از آنکه از خود حزب حمایت کنند، حامی رهبر آن هستند. از این رو اگر محبوبیت رهبر کاهش یابد یا شخص دیگری جایگزین رهبر شود، این نوع تعلق و وفاداری، تهدیدی برای حزب به شمار می‌آید و حتی ممکن است موجب فروپاشی آن گردد. برای نمونه، حزب ال.پی.اف چند روز پس از کشته شدن رهبرش پیم فورتیون در سال ۲۰۰۲، ۲۶ کرسی از ۱۵۰ کرسی مجلس سفلی هلند را بدست آورد و مجبور شد ۲۶ کرسی پارلمان را واگذار نماید. علاوه بر این، حزب همچنین مجبور به استخدام وزرا شد زیرا تصمیم گرفته بود در دولت ائتلافی مشارکت کند. با این حال، آمادگی پذیرش چنین مسئولیتی را نداشت و خیلی زود سیاستمدارانش با یکدیگر به کشمکش پرداختند، این وضعیت آغازی بر پایان ال.پی.اف بود (Rooduijn, 2015: 9).

در خصوص موقعیت استراتژیک و جذابیت ایدئولوژیک احزاب راست افراطی و نقش آن در قدرت‌یابی این احزاب نیز پژوهش‌هایی صورت گرفته است. برخی معتقدند که احزاب راست افراطی در جایی که احزاب جریان اصلی «همگرا» شوند، سود خواهند برد. در چنین مواردی این احزاب با قاطعیت می‌توانند استدلال کنند که اگر رأی‌دهندگان مایلند جایگزینی واقعی برای دولت و جریان اصلی اپوزیسیون بیابند، باید از حزب افراطی راست حمایت کنند (Kitschelt, 1995: 17). به اعتقاد کیچلت و مک‌گان، ظهور احزاب راست افراطی متأثر از موقعیت استراتژیک احزاب سیاسی در فضای سیاست است. فضای سیاسی به درجه‌ای اطلاق می‌شود که احزاب جریان اصلی (به‌ویژه احزاب راست میانه‌رو) حوزه انتخاباتی راست را دیکال را اشغال می‌کنند. هنگامی که احزاب جریان اصلی از نظر ایدئولوژیک همگرا می‌شوند، نوعی «شکاف» در بازار انتخابات پدیدار می‌شود که می‌تواند زمینه را برای ظهور احزاب جدید هموار نماید. کریسی و همکاران معتقدند هنگامی که احزاب مستقر، موضع میانه‌ای را به نفع «برندگان» جهانی شدن اتخاذ می‌کنند، فرصتی برای ایجاد احزاب جدید فراهم می‌شود تا «بازندگان» را بسیج کنند. در واقع چندین مطالعه نشان داده است که همگرایی ایدئولوژیک بین احزاب جریان اصلی، زمینه را برای ورود یا موفقیت احزاب راست افراطی هموار می‌سازد (Muis & Immerzeel, 2017: 913).

در مقابل، برخی دیگر بر این باورند زمانی که احزاب جریان اصلی از نظر ایدئولوژیک از یکدیگر متمایز باشند، راست افراطی ممکن است عملکرد بهتری در انتخابات داشته باشد. در واقع این متمایز بودن ممکن است نشان‌دهنده فقدان اجماع نخبگان حاکم باشد که ممکن است شانس موفقیت احزاب راست افراطی را افزایش دهد. از این منظر، «واگرایی» ایدئولوژیک بین احزاب جریان اصلی ممکن است با موفقیت حزب راست افراطی همراه باشد. بنابراین می‌توان پیش‌بینی نمود که راست افراطی از ائتلاف‌های بزرگ منتفع خواهد شد، زیرا رأی‌دهندگان احساس می‌کنند که در طول یک ائتلاف بزرگ، جایگزین‌های سیاسی دیگری وجود ندارد و از اینکه حزبشان نقش یک اپوزیسیون اصول-گرا را ایفا می‌کند و احتمالاً سیاست‌های مورد نظر آن‌ها به اجرا در نخواهد آمد، دچار سرخوردگی سیاسی شوند. از این رو می‌توان انتظار داشت که آرای احزاب افراطی راست در دوره‌های به قدرت رسیدن دولت‌های ائتلافی بزرگ، بیشتر از دوره‌هایی باشد که احزاب اپوزیسیون به تنوع به قدرت می‌رسند (Arzheimer & Carter, 2006: 424).

هوبر و روث (۲۰۱۷) نیز با تأکید بر ایدئولوژی احزاب راست افراطی، تأثیر احزاب پوپولیست بر مشارکت سیاسی و نمایندگی دموکراتیک را در بین ۳۱ کشور اروپایی از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۴ مورد ارزیابی قرار دادند و دریافتند که احزاب راست رادیکال، تأثیر مثبتی بر مشارکت در انتخابات دارند، در حالی که به نظر می‌رسد عملکرد احزاب چپ رادیکال پوپولیستی موجب تقویت باورهای ایدئولوژیک بین رأی‌دهندگان و نمایندگان پارلمانی آنها می‌شود. یافته‌های پژوهش *آندریادیس و استاوراکاکیس* (۲۰۱۷) در مورد احزاب راست افراطی یونان نیز نشان می‌دهد که ماحصل ائتلاف بین چپ پوپولیست *سیرزا*^۱ و پوپولیست راست *آنل*^۲، برنامه‌ای سیاسی است که برای بخش‌های مختلف رأی‌دهندگان جذاب است و در نتیجه به بهبود پاسخگویی کلی نظام سیاسی کمک می‌کند (Hawkins, & Kaltwasser, 2017: 531).

به‌طور کلی راست افراطی با توسل به نوعی ایدئولوژی رقیق و لفاظی‌های سیاسی، به شیوه‌های زیر می‌کوشد سیاست‌های احزاب اصلی را مورد نقد قرار داده و رأی‌دهندگان ناراضی را به سمت خود جذب نماید: الف- نشان دادن ناکارآمدی برنامه‌های احزاب

---

1. Syriza
2. Anel

حاکم در قدرت و معرفی آنها به عنوان عامل تشدید وخامت اوضاع کنونی؛ ب- انتقاد از شعارهای اقتصادی نئولیبرالی و حمایت از تثبیت دولت رفاه با گرایش‌های سوسیالیستی و پ- انتقاد از توزیع نابرابر منابع به نفع مردم بومی و حضور پرشمار مهاجران در کشورشان (نصیری حامد و جعفری فر، ۱۳۹۹: ۲۵۲). تجربه عینی نشان داده است هنگامی که نارضایتی‌ها نسبت به نابسامانی اقتصادی، نخبه‌گرایی سیاسی و مهاجرت با یکدیگر توأمان می‌شود، احزاب پوپولیست راست‌گرا در صورتی که بر سر موضوع نارضایتی‌های ناشی از مهاجرت «همگرا» می‌شوند، عملکرد موفقیت‌آمیزی دارند (Ivaresflaten, 2005: 465-492). روی هم رفته نارضایتی از مهاجرت دسته‌جمعی مدیریت نشده؛ نارضایتی فزاینده از فرآیند ادغام اروپایی (که نه سپری در برابر جهانی‌شدن بلکه در عوض انتقال‌دهنده و «چهره مشهود» و مخرب جهانی‌شدن است) همگی به پتانسیل سیاسی و انتخاباتی جنبش‌های پوپولیستی جناح راست دامن می‌زنند که از احساس اضطراب، ترس و نارضایتی سوء استفاده کرده و در عین حال «روایتی» از افول اجتماعی و اخلاقی را برای «عرضه» در بازار سیاست و به چنگ آوردن قدرت، «برمی‌سازند».

* بهره‌گیری فزاینده از رسانه‌ها

یکی دیگر از ابزارها و سازوکارهای مهمی که در سمت عرضه سیاست‌های پوپولیستی از سوی رهبران و احزاب پوپولیست به طرز ماهرانه‌ای برای جلب آرای رأی‌دهندگان بکار گرفته می‌شود، رسانه‌های جمعی و به‌ویژه رسانه‌های جدیدی است که در بستر اینترنت و فضای مجازی (شبکه‌های ماهواره‌ای و رسانه‌های برخط مانند توئیتر، فیس‌بوک، اینستاگرام و...) عمل می‌کنند. جنبش‌ها، رهبران و احزاب پوپولیستی به شدت به رسانه‌ها متکی هستند، زیرا اغلب فاقد امکانات سازمانی و مالی کافی برای رساندن پیام به طرفداران بالقوه خود هستند. در واقع زبان بحث برانگیز و سبک تبلویدی (زبان جنجالی ژورنالیستی)^۱ رهبران آن در «منطق رسانه‌ای» که در آن ارزش اخبار به‌طور فزاینده‌ای بر اساس درگیری‌ها و رسوایی‌ها است، شکوفا می‌شود (Muis & Tim Immerzeel, 2014: 917). از نظر مولر (۲۰۱۶) پوپولیست‌ها ادعا می‌کنند که آنها مردم «۱۰۰ درصد» هستند. آنها تنها افراد

1. Tabloid-style Language

حقیقی و بافضیلت هستند که دیدگاه‌هایشان کمتر نمایندگی شده است و «دیگران» می‌خواهند آنها را از حق شهروندی کامل در کشور محروم کنند. به اعتقاد آنها دولت باید به اندازه کافی «مردم» را نمایندگی کند و یکی از ابزارهای محقق ساختن این ایده، بهره‌گیری از رسانه‌هاست (Schroeder, 2022: 61).

یافته‌های تجربی نیز نشان می‌دهد که پوشش خبری در مورد موضوعاتی مانند مسائل مهاجرت و قانون و نظم که متعلق به احزاب راست افراطی است، جذابیت انتخاباتی این احزاب را افزایش می‌دهد. تحقیقات نشان می‌دهد که رهبران و احزاب راست افراطی، آشکارا از برجستگی رسانه‌ها سود می‌برند. برای نمونه، جبهه ملی فرانسه (FN)^۱ در سال ۱۹۸۴ تنها پس از دسترسی ژان ماری لوپین به تلویزیون دولتی به موفقیت انتخاباتی خود دست یافت. نمونه دیگر، *کرونن زیتونگ*^۲، بزرگ‌ترین روزنامه اتریش و جریان سیاسی طرفدار حیدر رهبر حزب راست‌گرای پوپولیست (حزب آزادی) این کشور بود. محققان بین پوشش سخنرانان احزاب راست افراطی و پاسخ‌های بازیگران دیگر، بین پوشش خبری مثبت و منفی و همچنین بین دیده شدن رهبران و احزاب تفاوت قائل شده‌اند. فگنهارت و همکاران (۲۰۱۲) دریافتند که دیده شدن حزب باعث افزایش حمایت انتخاباتی پنج حزب از شش حزب ضد مهاجر بررسی شده است، یعنی VB، حزب آزادی (PVV)^۳ جمهوری‌خواه، حزب ملی دمکراتیک برای آلمان^۴ (NPD) و اتحادیه خلق آلمان^۵ (DVU)، دموکرات‌های مرکز هلند (CD) یک استثنا بود (Muis & Immerzeel, 2014: 914).

همچنین موفقیت ترامپ در تبدیل شدن به نامزد جمهوری‌خواهان با تسلط بر دستور کار رسانه‌های جریان اصلی از طریق استفاده او از توئیتر پدست آمد. در هند، مودی از توئیتر برای بسیج حامیان هندوتوا برای انتخاب شدن به‌عنوان نخست‌وزیر استفاده کرد. او مانند ترامپ حزب خود را دور زد. دموکرات‌های سوئد روزنامه‌های آنلاین دارند که

-
1. Front National (FN)
  2. Kronen Zeitung
  3. Republikaner, National Democratic Party for Germany (NPD)
  4. German People's Union (DVU)
  5. Personalization of Politics

جایگزینی برای اجماع در رسانه‌های بخش عمومی و در میان احزابی که آنها را قفل می‌کنند هستند. در چین، دولت به شیوه‌ای اقتدارگرایانه، گروه‌های افراطی را که با استفاده از رسانه‌های اجتماعی در پی تبلیغ برنامه‌های جذاب ناسیونالیستی هستند تحت کنترل قرار می‌دهد. در هر چهار کشور؛ سیاستمداران، احزاب و جنبش‌های پوپولیست از جایگزین‌های دیجیتالی برای دور زدن رسانه‌های جریان اصلی که آنها را مغرضانه علیه خود می‌دانند، بهره گرفته‌اند. با انجام این کار، سیاستمداران و احزاب پوپولیست، توانسته‌اند پیامی را به صورت آنلاین تبلیغ کنند که در رسانه‌های سنتی کمتر دیده می‌شود، تا حدی به این دلیل که پیام آنها در رسانه‌های جریان اصلی مورد پذیرش قرار نمی‌گیرد و یا مخالف با مقررات رسانه‌ای تلقی می‌گردد (Schroeder, 2022: 60).

بدین ترتیب در زمانه حاضر، موفقیت پوپولیست‌ها بدون تکیه بر رسانه‌ها به ویژه رسانه‌های دیجیتال غیرمعمول، قابل حصول نیست. پوپولیست‌ها در مقایسه با نحوه استفاده احزاب جریان اصلی یا جنبش‌های سیاسی از رسانه‌ها، مزیت نامتوازی با رسانه‌های دیجیتال بدست آورده‌اند. در نهایت می‌توان گفت نتیجه رابطه «عرضه و تقاضا» پوپولیستی در میدان رسانه‌ها، افزایش دیده شدن و بازتاب قابل توجه پیام پوپولیستی در میان مخاطبان است. به عبارت دیگر، رسانه‌ها به عمد یا غیر عمد ممکن است به عنوان ابزار بسیج قدرتمندی برای اهداف پوپولیستی عمل کرده باشند.

* برقراری پیوندهای شخصی با پیروان^۱

«شخصی سازی قدرت» و پوپولیسم دو پدیده در حال ظهور و مرتبط با علل و پیامدهای مشابه هستند. رابطه بین پوپولیسم و رهبری، نقش کلیدی در پیکربندی مجدد اشکال و بازیگران سیاسی در گذار طولانی و نه بدون تناقض از دموکراسی حزبی و رقابت‌های ایدئولوژی‌های سیاسی به دموکراسی پوپولیستی ایفا می‌کند که یکی از مشخصه‌های عمده آن شخصی سازی سیاست و رهبران ارشد سیاسی است. به گفته ویویانی، در دموکراسی‌های پیشرفته کنونی البته به درجات متفاوتی، بسیاری از نمونه‌های رهبری شخصی (کاریزمایی) (Viviani, 2017: 279) را می‌توان یافت. تاگارت نیز معتقد است

1. Personalization of Politics

فقدان یک هسته مفهومی و ایدئولوژیکی کاملاً تعریف شده که از ویژگی‌های ذاتی پوپولیسم است، به‌خوبی با «سیاست یا کیش شخصیت» پوپولیسم منطبق و سازگار است. (Taggart, 2000: 101).

رهبران پوپولیستی معمولاً در پی اجرای «سیاست ضد سیاست»^۱ یا نوعی استراتژی کشمکش قدرتند که هدفش مشروعیت‌زدایی از سیاست سنتی تثبیت شده است. طبق نظر لا کلائو؛ «صورت‌بندی گفتمان سیاسی توسط رهبرانی که مدعی‌اند از جانب مردم سخن می‌گویند می‌تواند آلترناتیو معتبری برای گفتمان سیاسی مسلطی باشد که دچار ناسازگاری و درهم‌ریختگی شده است (Laclau, 1977). این واقعیت با عقب‌نشینی از اندیشه لیبرال دموکراسی پس از جنگ و ظهور سبک‌های اقتدارگرایانه سیاست در رهبری سیاسی در «دموکراسی‌های تک‌حزبی» هم در حاشیه اروپا و هم در اتحادیه اروپا تسری یافته است. در همین رابطه ویلند معتقد است پوپولیسم نوعی استراتژی سیاسی در دست رهبر شخصی است که ۱- به توده‌های ناهمگن از پیروان متوسل می‌شود، ۲- رهبر این کار را به شیوه‌ای مستقیم انجام می‌دهد و ۳- سازمان‌دهی سیاسی در قالب ابزارهای شخصی با سطوح پایین نهادینه‌سازی صورت می‌گیرد (Weyland, 1996: 3-31). در نتیجه رهبر به ابزار بازتوزیع قدرت سیاسی، نماد مخالفت با سیاست نمایندگی و سیاست الیگارشسی حزبی فاسد و همچنین نمادی از شخصی شدن دموکراسی پس‌احزبی^۲ بدل می‌گردد. پوتین در روسیه یا اوربان در مجارستان، رهبران سیاسی ماکو در بالکان و پدیده «برلوسکونی شدن» تنها برخی از نمونه‌های شخصی شدن قدرت در نظام‌های اروپایی است.

احزاب پوپولیست برای انتقال پیام اصلی خود، به رهبران قدرتمند «خارجی» نیاز دارند. چنین رهبرانی از مهارت‌های لفاظی خوبی برخوردارند و می‌دانند چگونه برای رأی‌دهندگان عادی جذابیت داشته باشند. رهبران موفق راست افراطی مانند ژان ماری لوپن (FN)، یورگن حیدر (FPÖ)، پیم فورتین (از لیست پیم فورتوین، LPF) و اومبرتو بوسی (از لیگ شمالی، لگانورد) همگی رهبران کاریزماتیک نامیده شده‌اند (Rooduijn, 2015: 9). با این حال، رهبری خارجی به تنهایی برای پیروزی احزاب پوپولیستی کافی نیست. در بلندمدت، یک حزب همچنین به یک رهبر «داخلی» قوی نیاز دارد که از سازمان حزب، ارتباط با فعالان و

---

1. Politics of Anti-politics
2. Post- Party Dmoeracy

پرسنل سیاسی و استخدام و آموزش مراقبت کند (Eatwell, 2005: 23). از آنجایی که اکثر رهبران دارای ویژگی‌های رهبری داخلی و خارجی نیستند، بسیاری از احزاب راست افراطی این وظایف را تقسیم می‌کنند. نمونه بارز آن جبهه ملی فرانسه (FN) است که در آن، ژان ماری لوپن رهبر خارجی بود، برونو مگرت رهبری داخلی را بر عهده گرفت (Mudde, 2007: 272). البته این ویژگی‌های رهبری برای سایر خانواده‌های حزبی نیز مهم است. با این حال از آنجایی که خانواده‌های جریان اصلی حزب مانند لیبرال‌ها و محافظه‌کاران دارای پایه‌های انتخاباتی بسیار محکم‌تری هستند، ویژگی‌های رهبری فردی برای آنها اهمیت کمتری دارد. بدین ترتیب، منطق پوپولیستی هر نوع میانجیگری را - چه از طریق احزاب مستقر، چه سیاستمداران یا روزنامه‌نگاران - رد می‌کند و آن را تحریف حقیقت می‌داند، رهبران پوپولیست با اعتقاد به «سیاست بدون واسطه» مستقیماً با پیروان خود ارتباط برقرار می‌کنند و از این طریق در پی جذب و بسیج حداکثری رأی‌دهندگان در راستای دستور کار پوپولیستی احزاب تحت رهبری خود هستند.

جدول ۱- احزاب و رهبران پوپولیستی اروپا در قدرت (۲۰۱۸-۱۹۹۰)

کشور	رهبر یا حزب	سال‌های در قدرت	نوع پوپولیسم
بلاروس	الکساندر لوکاشنکو	۲۰۰۶	ضد تشکیلات مستقر
بلغارستان	بویوکو بوریسوف	۲۰۰۹-۲۰۱۳ / ۲۰۱۴-۲۰۱۷	ضد تشکیلات مستقر
جمهوری چک	آندره بایس	۱۹۹۷-۱۹۹۷	ضد تشکیلات مستقر
یونان	سیرزا	۲۰۱۵	سیاسی - اجتماعی
ایتالیا	سیلویو برلوسکونی	۱۹۹۵-۱۹۹۴/۲۰۰۶-۲۰۰۶ / ۲۰۱۱/۲۰۰۱-۲۰۱۳/۲۰۰۸	ضد تشکیلات مستقر
ایتالیا	ائتلاف جنبش ۵ ستاره	۲۰۱۸	ضد تشکیلات مستقر
مقدونیه	نیکلا گروسکی	۲۰۰۶-۲۰۱۶	فرهنگی
لهستان	لخ والسا	۱۹۹۵-۱۹۹۰	ضد تشکیلات مستقر
لهستان	حزب قانون و عدالت	۲۰۱۰-۲۰۰۵/۲۰۱۵	فرهنگی
رومانی	ترائین باسکو	۲۰۱۴-۲۰۰۴	ضد تشکیلات مستقر
روسیه	ولادیمیر پوتین	۲۰۰۰	فرهنگی
صربستان	الکساندر ووچیچ	۲۰۱۷-۲۰۱۴	فرهنگی
اسلواکی	ولادیمیر مکیار	۱۹۹۸-۱۹۹۰	فرهنگی

Source: Kyle & Gultchin (2018) opulists in

نتیجه گیری

یافته‌های پژوهش با بهره‌گیری از رویکرد نظری «عرضه و تقاضا» پوپولیستی نشان داد که مطالبات و نارضایتی‌های اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی در سمت تقاضا (رویکرد پایین به بالا) و در مقابل استراتژی‌ها و سازوکارهای سیاسی - نهادی بکار گرفته از سوی دولتمردان و احزاب پوپولیستی در سمت عرضه سیاست‌های پوپولیستی (رویکرد بالا به پایین)، موجب روی آوری رأی‌دهندگان اروپایی به رهبران و احزاب راست افراطی و فراهم شدن شرایط بسیج سیاسی شهروندان از سوی این احزاب بویژه بین سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ میلادی شده است. چنانکه اشاره شد در پی بروز نابسامانی‌هایی چون بحران اقتصادی ۲۰۰۸، بحران تروریستی ۲۰۱۴، بحران مهاجرتی پس از ۲۰۱۵ و نارضایتی‌های گسترده اجتماعی - فرهنگی ناشی از این رویدادها؛ احزاب و رهبران پوپولیست از فرصت‌های سیاسی ایجاد شده در بازار پوپولیسم بخوبی بهره گرفتند و به بازیگران اصلی میدان سیاست بدل گردیدند. در سویه عرضه پوپولیستی، احزاب راست افراطی توانستند «روایت‌های» مورد نیاز برای بسیج سیاسی حول دغدغه‌های مشترک را عرضه نموده و با بهره‌گیری از سازوکارهای قانونی - نهادی مانند انتخابات، رسانه‌ها و توانمندی‌های منحصربه‌فرد رهبری، آرای بخش عمده‌ای از رأی‌دهندگان را به سوی خود جلب و در نهایت قدرت سیاسی را تسخیر کنند. آنها سیاست‌های احزاب جریان اصلی حاکم از جمله گسترش اتحادیه اروپا، جذب پناهندگان و مهاجران آواره، سیاست‌های ریاضتی را عامل اصلی مشکلات مردم جامعه دانسته و تلاش کردند این مسئله را برجسته سازند که سیاستمداران از جنس مردم به فکر آنها نیستند و از سوی دیگر افراد جامعه نیز مردم واقعی کشورشان نیستند و بنابراین اقلیت‌ها، مهاجران و اتباع خارجی عامل مشکلات هستند.

استقبال از احزاب و رهبران پوپولیستی طی دو دهه گذشته در اروپا، نشان دهنده این واقعیت است که حتی لیبرال‌دموکراسی‌ها با چالش‌های متعددی درون نظام‌های سیاسی خود مواجه هستند. بسیاری احزاب و رهبران پوپولیست پس از دستیابی به قدرت، به «سیاست ضد سیاست» که هدف آن مشروعیت‌زدایی از سیاست سنتی احزاب ریشه‌دار است، روی آورده‌اند. روی هم‌رفته، پوپولیسم را «تب‌سنج» هشداردهنده و شاخص «سلامت» دموکراسی به شمار آوریم یا «همزادِ بدذات» آن، این واقعیت هستی‌شناختی به

تعبیر بسیاری از تحلیلگران و صاحب‌نظران پوپولیست، در تاروپود فلسفه و نظام سیاسی لیبرال‌دموکراسی تنیده شده و کم‌هزینه‌ترین راه‌حل برای این معضل، شناسایی و بکارگیری شیوه‌هایی کارآمد برای سازگاری، کنترل و زیستن با آن است.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

ORCID

Alireza Samiee Esfahani <https://orcid.org/0000-0002-1303-4555>

Ehsan Jafari Far <https://orcid.org/0000-0001-7752-5436>

منابع

- جعفری‌فر، احسان؛ صالحی، حمید؛ ملکی، ایرج و الهی‌نیا، میلاد، (۱۴۰۱)، «قدرت‌یابی راست افراطی و چالش‌های سیاست اروپایی»، فصلنامه مطالعات سیاست بین‌الملل، تابستان، دوره ۲، شماره ۲.
- سمیعی اصفهانی، علیرضا، (۱۳۹۸)، «درآمدی نظری بر مفهوم، ماهیت و عملکرد پوپولیسم»، فصلنامه رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی، زمستان، دوره ۱۱، شماره ۲.
- سمیعی اصفهانی، علیرضا، (۱۴۰۱)، «اردوغانیسم؛ پوپولیسم به مثابه استراتژی سیاسی»، دو فصلنامه جامعه‌شناسی سیاسی جهان اسلام، پاییز، دوره ۱۰، شماره ۲۱.
- مهتدی، ابوالفضل، (۱۳۹۷)، احزاب دست راستی و همگرایی اروپایی (با تأکید بر همگرایی اجتماعی و اقتصادی)، پایان‌نامه ارشد دانشگاه مفید قم، دانشکده حقوق و علوم سیاسی.
- نصیری حامد، رضا و جعفری‌فر، احسان، (۱۳۹۹)، «رابطه بحران اقتصادی و رشد حرکت‌های راست افراطی: مورد مجارستان»، فصلنامه مطالعات اقتصاد سیاسی بین‌الملل، بهار و تابستان، دوره چهارم، شماره ۱.
- ورنرمولر، یان، (۱۳۹۶)، پوپولیسم چیست، بابک واحدی، جلد اول، چاپ اول، تهران: بیدگل.

References

- Berman, Sheri, (2021), "The Causes of Populism in the West", *Annual Review of Political Science*, Volume 24, [https:// www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev-polisci-041719-102503](https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev-polisci-041719-102503).
- Canovan, M, (1999), "Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy", *Journal of Political Studies*, Vol. 47, No. 1, doi:10.1111/1467-9248.00184.
- Carter, Elisabeth L, (2005), *The Extreme Right in Western Europe: Success or Failure*, Manchester: Manchester University Press.
- De Lange, S. L., & Art, D, (2011), "Fortuyn Versus Wilders: An Agency-based Approach to Radical Right Party Building", *Journal of the West European Politics*, Vol. 34, No. 6.
- Downs, A, (1957), "An Economic Theory of Political Action in a Democracy", *Journal of Political Economy*, Vol. 65, No. 2. doi: 10.1086/257897.
- Eatwell, R, (2004), "The Re-birth of Right-wing Charisma? The Cases of Jean-Marie Le Pen and Vladimir Zhirinovskiy", *Journal of Totalitarian Movements and Political Religions*, Vol. 3, No. 3.
- Figueira, F, (2018), "Why the Current Peak in Populism in the US and Europe? Populism as a Deviation in the Median Voter Theorem", *Journal of Government and Economics (EJGE)*, Vol.7, No.2.
- Funke, M., Schularick, M. & Trebesch, C, (2016), "Going to Extremes: Politics after Financial Crises, 1870–2014", *Journal of European Economic Review*, Elsevier, Vol, 88, No. 5553 doi: 10.1016/j.euroecorev.2016.03.006.
- Hall P, Taylor R, (1986), "Political Science and the Three New Institutionalisms", *Journal of Political Study*, Vol. 44, No. 5.

- Hogan, J., & Haltinner, K, (2015), “Floods, Invaders, and Parasites: Immigration Threat Narratives and Right-wing Populism in the USA, UK and Australia”, *Journal of Intercultural Studies*, Vol. 36, No. 5, Doi: 10.1080/07256868.2015.1072907.
- Inglehart R, Norris P, (2017), “Trump and Populist-authoritarian Parties: The Silent Revolution in Reverse”, *Journal of Perspect, Politics*, Vol. 15, No. 2.
- Ivarsflaten, Elisabeth, (2005), “The Vulnerable Populist Right Parties: No Economic Realignment Fuelling Their Electoral Success”, *Journal of European Journal of Political Research*, Vol. 44, No. 3.
- Muis, Jc, & Immerzeel, T, (2017), “Causes and Consequences of the Rise of Populist Radical Right Parties and Movements in Europe”, *Journal of Current Sociology*, Vol. 65, No. 6.
- Arzheimer, K., & Carter, E, (2006), “Political Opportunity Structures and Right wing Extremist Party Success”, *European Journal of Political Research*, Vol. 45, No. 3.
- Hawkins, K. A., & Rovira Kaltwasser, C, (2017), “What the (Ideational) Study of Populism Can Teach Us, and what It Can't”, *Swiss Political Science Review*, Vol. 23, No. 4.
- Krastev, Ivan, (2008), “Populism Today”, Aspen Institute, [https:// www.wilsoncenter.org/event/populism-the-21st-century](https://www.wilsoncenter.org/event/populism-the-21st-century).
- Kyle & Gultchin, (2018), “Populists Power Around the World”, available at: [http:// institute.global/ insight/ renewing- centre/ populists- power-around-world](http://institute.global/insight/renewing-centre/populists-power-around-world) on November 7 2018 loaded from [http:// institute.global/ insight](http://institute.global/insight).
- Jonge, L, (2019), *The Success & Failure of Right-Wing Populist Parties in the Benelux*, Doctoral Dissertation, University of Cambridge.

- Moffitt, B, (2015), “How to Perform Crisis: A Model for Understanding the Key Role of Crisis in Contemporary Populism”, *Journal of Government and Opposition*, Vol. 50, No. 2, doi: 10.1017/gov. 2014.13.
- Mols, F., & Jetten, J, (2020), “Understanding Support for Populist Radical Right Parties: Toward a Model that Captures Both Demand-and Supply-side Factors”, *Journal of Frontiers in Communication*, Vol. 5, No. 83.
- Mudde C, (2004), “The Populist Zeitgeist”, *Journal of Government and Opposition*, Vol. 39, No. 4, DOI: 10.1111/j.1477-7053.2004.00135.x.
- Mudde, Cas, (2010), “The Populist Radical Right: A Pathological Normalcy”, *Journal of West European Politics*, Vol. 33, No. 6.
- Mudde, C, (2012), The Relationship between Immigration and Nativism in Europe and North America, *Migration Policy Institute*, [https:// www.migrationpolicy.org/research/relationship-between-immigration-and-nativism-europe-and-north-america](https://www.migrationpolicy.org/research/relationship-between-immigration-and-nativism-europe-and-north-america).
- Mirza, M. N., & Azhar, H, (2021), “Why Democracies Give Rise to Populist Leaders?”, *South Asian Journal of Contemporary Social Sciences*, Vol. 3, No.1.
- Müller, J. W, (2016), *What is Populism?* Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Neuner, F. G., & Wratil, C, (2022), “The Populist Marketplace: Unpacking the Role of “Thin” and “Thick” Ideology”, *Journal of Political Behavior*, Vol. 44, No. 2.
- Norris, P, (2005), *Radical Right: Voters and Parties in the Electoral Market*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Norris, P., & Inglehart, R, (2019), *Cultural Backlash: Trump, Brexit, and Authoritarian Populism*. Cambridge: Cambridge University Press. doi: 10.1017/9781108595841.

- Outten, H. R., Schmitt, M. T., Miller, D. A., & Garcia, A. L., (2012), "Feeling Threatened about the Future: Whites', Emotional Reactions to Anticipated Ethnic Demographic Changes", *Journal of Personality and Social Psychology Bulletin*, Vol. 38, No. 1.
- Schroeder, R., (2018), Digital Media and the Rise of Right-wing Populism, Social Theory after the Internet: Media, *Journal of Technology, and Globalization*, Vol. 60, No. 81.
- Reif, K. & Schmitt, H., (1980), "Nine National Second-order Elections: A Systematic Framework for the Analysis of European Elections Results", *Journal of Political Research*, Vol. 8, No. 1.
- Rodrik, D., (2018), "Populism and the Economics of Globalization", *Journal of International Business Policy*, Vol. 1, No. 1, doi: 10.1057/s42214-018-0001-4.
- Stoica, M. S., (2017), "Political Myths of the Populist Discourse", *Journal for the Study of Religions and Ideologies*, Vol. 16, No. 46.
- Taggart, Paul, (2004), "Populism and Representative Politics in Contemporary Europe", *Journal of Political Ideologies*, Vol. 9, No. 3.
- Tajfel H., (1970), "Experiments in Intergroup Discrimination", *Journal of Scientific American*, Vol. 223, No. 5.
- Van der Brug, W., & Fennema, M., (2007), "Causes of Voting for the Radical Right", *Journal of Public Opinion Research*, Vol. 19, No. 4.
- Viviani, Lorenzo, (2017), "A Political Sociology of Populism and Leadership", *Journal of Societ`a mutamentopolitica*, Vol. 8, No. 15.
- Weyland. K., (1996), "Neo-Populism and Neo-Liberalism in Latin America: Unexpected Affinities", *Journal of Studies in Comparative International Development*, Vol. 32, No. 3.

In Persian

- Jafari Far, Ehsan; Salehi, Hamid; Maleki, Iraj; Elahinia, Milad, (2022), "Power-finding of the Extreme Right and the Challenges of European Politics", *Journal of the International Policy Studies*, Summer, Vol. 2, No. 2.
- Mohtadi, Abolfazl, (2017), Right-wing Parties and European Integration (with an emphasis on social and economic integration), senior thesis at Mofid University of Qom, Faculty of Law and Political Sciences.
- Nasiri Hamed, Reza & Jafarifar, Ehsan, (2019), "The Relationship between the Economic crisis and the Growth of far-Right Movements: The Case of Hungary", *Journal of International Political Economy Studies*, Spring & Summer, Vol. 4, No.1.
- Samiee Esfahani, Alireza, (2022), "Erdoganism; Populism as a Political Strategy", *Journal of the Political Sociology of the Islamic World*, Vol. 10, No. 21.
- Samiee Esfahani, Alireza, (2018), "Theoretical Study on the Concept, Nature and Performance of Populism", *Journal of the Political and International Approaches*, Vol. 11, No. 2.
- Wernermuller, Jan, (2016), *What is Populism*, Babak Vahedi, Tehran: Bidgol.

استناد به این مقاله: سمیعی اصفهانی، علیرضا و جعفری فر، احسان، (۱۴۰۳)، «تبیین قدرت‌یابی احزاب راست رادیکال اروپایی (۲۰۰۸-۲۰۱۸) بر پایه رویکرد «عرضه و تقاضای» پوپولیستی»، پژوهش‌های راهبردی سیاست، ۱۳(۴۸)، ۲۶۷-۳۰۳.

Doi: 10.22054/QPSS.2023.72749.3198

Quarterly of Political Strategic Studies is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License